

Dr hab. Mateusz Machalski
prof. Uczelni, Prorektor ds. artystycznych

Warszawa, 03.05.2026

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr Anny Machwic

Recenzja została sporządzona w związku z postępowaniem w sprawie nadania dr Annie Machwic stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Podstawę oceny stanowią przedłożone następujące materiały:

- .autoreferat**
- .wykaz dorobku naukowego i projektowego/artystycznego**
- .kopia dyplomu doktora**
- .wniosek o przeprowadzenie postępowania oraz oświadczenia współtwórców dotyczące wybranych projektów kuratorskich.**
- .oświadczenia o współautorstwie projektu**

Dr Anna Machwic uzyskała dyplom magistra sztuki w 2002 roku na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach, na kierunku grafika, w specjalności projektowanie graficzne. Jej dyplom zatytułowany „Wprost nie wprost”, zrealizowany został pod kierunkiem prof. Romana Kalarusa. Całość miała formę serii plakatów oraz książki autorskiej i jak zaznacza autorka otrzymała wyróżnienie. W 2010 roku uzyskała stopień doktora sztuki. Rozprawa doktorska zatytułowana „INC.ja – znaki globalne”, została zrealizowana pod opieką promotora prof. Tomasza Jury. Zarówno w pracy magisterskiej jak i osiem lat później obronionym doktoracie widać zainteresowanie kandydatki zarówno projektowaniem, ilustracją rozumianą jako narzędziem komunikacji społecznej, ale również społeczną odpowiedzialnością spoczywającą na dydaktykach i dydaktykach.

W 2003 roku zaczęła pracę na macierzystej Uczelni, gdzie prowadzi zajęcia z zakresu ilustracji, projektowania graficznego oraz opiekę promotorską nad dyplomami licencjackimi i magisterskimi. Od 2013 roku pełni również funkcję kierowniczkę Pracowni Ilustracji w Katedrze Projektowania Graficznego. Z tego okresu wyłania mi się obraz artystki, która w świadomy sposób planuje i buduje swoją karierę bazującą na równoległym rozwoju zarówno w sferze praktyki projektowej jak i dydaktyczno-naukowej.

Charakterystyka osiągnięcia habilitacyjnego

Jako osiągnięcie habilitacyjne dr Anna Machwic przedstawia zespół działań skupionych wokół ilustracji, projektowania książki dla dzieci oraz działalności edukacyjnej. Nie jest to pojedyncze dzieło w tradycyjnym rozumieniu niezależnego obiektu artystycznego. To wieloletni proces, na który składają się projektowanie, kuratorowanie, praca dydaktyczna oraz działalność popularyzatorska. Taka forma osiągnięcia wynika ze specyfiki współczesnej komunikacji wizualnej, gdzie efektem pracy coraz częściej nie jest pojedynczy obiekt, ale długofalowy zestaw działań. Z uwagi na to, że miałem podobne doświadczenie przy procesie habilitacyjnym jest to dla mnie zupełnie zrozumiałe. Będąc na bieżąco z recenzjami prac habilitacyjnych wiem, że jest to praktyka powszechnie akceptowana.

„Książka dobrze zaprojektowana – zacznijmy od dzieci”

Ważnym komponentem wskazanego osiągnięcia jest wieloletnia opieka kuratorska nad wydarzeniem „Książka dobrze zaprojektowana – zacznijmy od dzieci”, którym dr Machwic zajmuje się i rozwija od ponad 15 lat. Jak zaznacza autorka, traktuje je jako miejsce do popularyzacji świadomego projektowania książek dla najmłodszych. W ramach tego przedsięwzięcia powstawały kolejne edycje konkursu, wystawy, katalogi, konferencje takie jak np. „Książka dla dzieci – jak to się robi?”. Oprócz tego pojawiały się również wystawy mistrzów i mistrzyń ilustracji oraz działania skierowane do szerokiej grupy odbiorców. W mojej ocenie jest to jeden z najmocniejszych elementów dorobku dr Anny Machwic. Wskazuje on na umiejętność długofalowego budowania wydarzenia o znaczeniu środowiskowym, a zarazem na konsekwentne działanie w obszarze edukacji wizualnej dzieci i młodzieży. Ponownie jako osoba działająca w podobny sposób wiem, jak dobry wpływ na pracę twórczą oraz dydaktyczną ma działanie na styku różnych dyscyplin, które bardzo często się przeplatają i uzupełniają.

To ważne również dlatego, że projektowanie dla dzieci to bardzo specyficzna dziedzina, w której dojrzały twórca/twórczyni tworzy coś dla grupy docelowej znajdującej się na dokładnie drugim biegunie. Wymaga to szczególnej odpowiedzialności: łączy konkretne myślenie o layoutcie i narracji, ale również rozwoju umiejętności czytelnicych określonej grupy docelowej. Przykłady oraz reprodukcje zawarte w autoreferacie pokazują dużą różnorodność stylistyczną prac podopiecznych. Nie ma tu bardzo częstego w polskim szkolnictwie naśladownictwa „mistrza/mistrzynie” czy wyraźnych cytatów z jego twórczości. Na tym polu widać indywidualne podejście do osób z najróżniejszymi temperamentami, „kreską” czy sposobem znakowania oraz ekspresji twórczej.

„Temat: Bohater. Projektowanie postaci charakterystycznych w Pracowni Ilustracji Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach”.

Kolejnym elementem wskazanego przez dr Annę Machwic osiągnięcia habilitacyjnego jest publikacja „Temat: Bohater. Projektowanie postaci charakterystycznych w Pracowni Ilustracji Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach”. To opracowanie oparte na wieloletnim materiale dydaktycznym, obejmującym prace studentek i studentów realizowane w latach 2004–2024. Kandydatka deklaruje autorstwo tekstu, redakcję, wybór materiałów oraz sam projekt layoutu publikacji. Podkreśla to kompleksowy i autorski charakter tego przedsięwzięcia. Za interesujące z perspektywy praktyka uznaję to, że publikacja ukazuje proces dydaktyczny jako przestrzeń na styku eksperymentu, poszukiwań i indywidualnego rozwoju studentów. Kandydatka pokazuje szerokie spektrum rozwiązań formalnych, stylistycznych i narracyjnych dzięki czemu materiał dobrze oddaje różnorodność postaw twórczych obecnych w pracowni. Mimo różnorodności prac widać spójny sposób myślenia o narracji i konstrukcji postaci bohatera.

Ważnym z mojego punktu widzenia elementem publikacji jest jej archiwalno-metodyczny charakter. Dokumentuje ona bowiem dwadzieścia lat działalności dydaktycznej w obszarze projektowania postaci charakterystycznych, tworząc cenny materiał zarówno dla studentów, jak i dla osób zajmujących się

edukacją artystyczną. Samo wydawnictwo to również potrzeba uporządkowania i nazwania określonej metody dydaktycznej wypracowanej na przestrzeni wielu lat funkcjonowania pracowni. Widać tutaj ciągłość, a może nawet bardziej ewolucję myśli dydaktycznej jej poprzednika i promotora. W polu projektowania graficznego i ilustracji tego rodzaju uporządkowane opracowania powstają stosunkowo rzadko, dlatego należy to traktować jako ważny głos w dyskusji o metodach nauczania projektowania oraz o roli pracowni artystycznej jako miejsca budowania indywidualnego języka twórczego. Kandydatka nie ogranicza się do prezentacji efektów, ale buduje narrację wokół samego procesu kształcenia, jego ciągłości, zmienności oraz relacji pomiędzy dydaktyką a praktyką zawodową. Dzięki temu publikacja wykracza poza zwykłą dokumentację prac studenckich do jakiej przyzwyczaiłem się podczas różnych wystaw czy prezentacji prac w katalogach podczas różnych wydarzeń.

„Powszechna Deklaracja Praw Zwierząt”

Trzeci projekt, który pomimo, że nie jest wymieniony jako samo dzieło habilitacyjne ale z uwagi na jego charakter uważam, że ważne jest jego odnotowanie, nosi tytuł „Powszechna Deklaracja Praw Zwierząt”. To publikacja, która powstała we współpracy z Fundacją im. Heleny i Lechosława Marszałków Reksio. Projekt angażował studentów Pracowni Ilustracji, których zadaniem było opracowywanie ilustracji do „punktów deklaracji”. Kandydatka odpowiadała za wybór ilustracji oraz projekt publikacji. To przedsięwzięcie w ciekawy sposób łączy dydaktykę, pracę z realnym partnerem zewnętrznym, temat społecznie zaangażowany oraz projektowanie publikacji dla starszych dzieci, młodzieży i dorosłych. Warto dodać, że ma dwujęzyczny charakter, wydany nakładem oraz publiczne upowszechnienie podczas ogólnodostępnego wydarzenia.

Wiem jak dużą różnicą w procesie projektowym jest moment, w którym zadanie „studenckie” wykorzystuje prawdziwy brief oraz ma sprecyzowaną rolę i odbiorcę. Bardzo często jako dydaktycy ulegamy pokusie „lewitujących”, abstrakcyjnych i łatwych do szerokiej interpretacji zadań, w których ekspresja twórcza jest zupełnie odcięta od jej finalnego wdrożenia. Widząc jak z podobnymi tematami radzą sobie moi studenci wiem, że prawdziwy problem projektowy przygotowuje ich do łatwiejszego wejścia w życie zawodowe.

Osiągnięcie habilitacyjne składa się z wielu różnych elementów. Tak jak wspominałem wcześniej to nie tyle zarzut co ustawowy wymóg, który moim zdaniem bardzo często nie przystaje do realiów, w których funkcjonują osoby ze środowisk kreatywnych działający na styku edukacji, rynku komercyjnego oraz nauki. Pomimo tego rozproszenia, spoiwem całego osiągnięcia jest konsekwentnie rozwijana problematyka, która oscyluje dookoła ilustracji, książki dziecięcej, dydaktyki projektowania i społecznej odpowiedzialności. Właśnie ta konsekwencja tematyczna pozwala traktować przedstawione realizacje jako rodzaj spójnego i jednolitego dzieła. Jak sama autorka słusznie zaznacza w konkluzji autoreferatu:

„Wszystkie przedstawione w autoreferacie projekty łączy odpowiedzialne podejście do dyscypliny, która, wierzę, jest jedną z najważniejszych w kształtowaniu przyszłych pokoleń, nie tylko czytelników, ale także odbiorców sztuki. Kontakt dzieci z ilustracją, również tą podaną w formie interaktywnej wystawy, oswaja młodych odbiorców z takimi miejscami jak galerie sztuki, pomaga rozwijać świat wyobraźni i twórczej kreacji.

Rola książki obrazkowej dla dzieci jest niezwykle ważna. To nie tylko forma zabawy i pierwsze kroki w budowaniu zamiłowania do książek, ale także rodzinny czas spędzony z dzieckiem, wspólne przeżywanie, rozwijanie wyobraźni. Relacja tekstu i obrazu, gra która się między nimi toczy i symbioza, którą tworzą, wspiera zarówno poznawanie świata zewnętrznego, jak i współgra z nieograniczoną wyobraźnią wewnętrznego, dziecięcego świata”.

Ocena dorobku artystycznego, projektowego, naukowego i popularyzatorskiego

Dorobek dr Anny Machwic mogę zdecydowanie ocenić jako obszerny, wielowątkowy i konsekwentnie rozwijany przez wszystkie lata jej praktyki zarówno zawodowej jak i dydaktycznej. Kandydatka rozpoczynała od plakatu, rysunku satyrycznego, działań instalacyjnych i projektowania użytkowego/graficznego. Wczesne realizacje, takie jak udział w międzynarodowych przeglądach plakatu, aktywność w środowisku młodych twórców czy udział w różnych wystawach, pokazują szerokie rozumienie komunikacji wizualnej oraz jej przeznaczenia. W późniejszym okresie jej działalności twórcza zdecydowanie się konkretyzuje i przesuwa się w stronę książki, ilustracji i edukacji projektowej.

W dokumentacji wyłania się konsekwentnie prowadzony program dydaktyczny, którego efekty można śledzić poprzez publikowane dyplomy, nagrody studenckie, współprace z instytucjami zewnętrznymi oraz projekty wykraczające poza ramy ćwiczenia akademickiego. Istotne jest to, że wiele z tych realizacji funkcjonuje później samodzielnie, w obiegu wydawniczym, wystawienniczym lub edukacyjnym, dzięki czemu działalność dydaktyczna kandydatki nie pozostaje wyłącznie wewnętrznym procesem uczelnianym.

Istotnym elementem wskazanego dzieła habilitacyjnego są moim zdaniem również publikacje, teksty i działania redakcyjne. W wykazie dorobku znajdują się również artykuły poświęcone ilustracji, książce dziecięcej i projektowaniu, teksty kuratorskie, redakcje katalogów pokonkursowych, recenzje i opracowania popularyzatorskie. Za cenne uważam publikację tekstów w kontekstach środowiskowych i akademickich, m.in. dotyczące polskiej szkoły ilustracji, książek non-fiction, okładek książkowych czy roli ilustracji w przekazywaniu wiedzy. Dorobek piśmienniczy nie jest i oczywiście i nie musi być największym ilościowo komponentem działalności osoby ubiegającej się o habilitację w dyscyplinie sztuk plastycznych, ale pozostaje logicznie powiązany z jej praktyką dydaktyczną i zdecydowanie ją wzmacnia. To pokazuje, że współczesne myślenie o komunikacji wizualnej czy edukacji to znacznie więcej niż tworzenie atrakcyjnych wizualnie obiektów czy poszukiwanie własnego unikalnego języka wypowiedzi artystycznej.

W kwestii aktywności konferencyjnej i popularyzatorskiej, kandydatka wykazała znaczącą ilość występów na konferencjach krajowych i międzynarodowych, prowadziła wykłady, uczestniczyła w debatach, współpracowała z bibliotekami, muzeami, targami książki i instytucjami kultury. Ważne, że spora część tej aktywności wykracza poza zamknięty obieg akademicki, oddziałuje znacznie szerzej. Dr Anna Machwic działa w polu, w którym projektowanie spotyka się z edukacją, czytelnictwem, rynkiem wydawniczym oraz kulturą dziecięcą. Taki sposób rozumienia roli projektanta uważam za zdecydowanie wartościowy i adekwatny do współczesnych czasów. Za swoją pracę otrzymała również liczne nagrody w tym bardzo prestiżowe wyróżnienie PTWK, które co roku otrzymuje bardzo wąska grupa osób działających w branży. Oprócz tego została odznaczona „Medalem, zasłużona dla kultury” przyznawanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dorobek kuratorski i organizacyjny Kandydatki jest kolejnym z argumentów przemawiających za moją pozytywną oceną. Nie ogranicza się on do współorganizacji wydarzeń, lecz obejmuje realne budowanie platformy wymiany wiedzy wokół książki dziecięcej. Wystawy „Mistrzów Ilustracji”, prezentacje pokonkursowe, konferencje i działania towarzyszące pokazują, że Kandydatka potrafi łączyć środowiska: akademickie, wydawnicze, projektowe, edukacyjne i instytucjonalne – co wiedząc z autopsji jest bardzo cenną praktyką.

Działalność dydaktyczna została dobrze udokumentowana – pokazuje liczne przykłady dyplomów i projektów studenckich, które zostały wydane, nagrodzone lub wdrożone. Wśród nich pojawiają się książki, publikacje edukacyjne, projekty ilustracyjne i prace podejmujące ważne tematy społeczne. Sukcesy studentów nie mogą oczywiście być automatycznie utożsamiane z dorobkiem prowadzącej, ale w przypadku pracy pedagogicznej i ubiegania się o habilitację stanowią ważny wskaźnik jakości procesu dydaktycznego, konsekwencji metodologicznej i umiejętności rozwijania potencjału młodych twórców i twórczyń co zdecydowanie należy ocenić pozytywnie.

Dr Anna Machwic była również członkinią jury w kilkunastu konkursach, m.in. Satyrykon organizowanego przez Legnickie Centrum Kultury, konkursu Cover awArts – najważniejszy konkurs poświęcony projektowaniu okładek płyt, a także Biennale Grafiki Projektowej organizowanego przez Centrum Edukacji Artystycznej i Zespół Szkół Plastycznych im. Tadeusza Kantora w Dąbrowie Górniczej. Istotny wydaje się również wielokrotny udział w jury plebiscytu Słoneczniki organizowanego przez CzasDzieci.pl. Są to działania dobrze pokazujące rozpoznawalność Kandydatki w środowisku nie tylko projektowym ale również poza nim.

Kwestią, którą warto wskazać jako wymagającą większego doprecyzowania, jest bardzo szeroka konstrukcja osiągnięcia habilitacyjnego. Dr Anna Machwic obejmuje w nim działalność projektową, dydaktyczną, kuratorską, badawczą, popularyzatorską i organizacyjną. Takie podejście – jak wcześniej kilkakrotnie wspominałem, jest zrozumiałe w kontekście współczesnego projektowania graficznego, które coraz częściej przyjmuje formę wielowarstwowych procesów i działań zespołowych.

W niektórych fragmentach autoreferatu, miałem problemy, żeby zrozumieć granice pomiędzy praktyką artystyczną, rolą kuratorską, organizacyjną a dydaktyczną. Dotyczy to przede wszystkim projektów opartych na współpracy zespołowej oraz działaniach realizowanych wraz ze studentkami i studentami. Kandydatka uczciwie wskazuje zakres współautorstwa i dołącza stosowne oświadczenia współtwórców, co oceniam bardzo pozytywnie, ponieważ często spotykana jest w ostatnim czasie praktyka marginalizowania członków i członkiń zespołów. Przy tak szerokim i wieloletnim przedsięwzięciu momentami trudniej jednoznacznie oddzielić efekt własnej praktyki projektowej od efektów pracy dydaktycznej i organizacyjnej. Nie traktuję tego jednak jako słabości przedstawionego osiągnięcia, lecz jako konsekwencję przyjętego modelu działania. W mojej ocenie właśnie zdolność integrowania różnych obszarów aktywności: projektowania, edukacji, organizacji wydarzeń, współpracy z instytucjami kultury i środowiskiem wydawniczym – stanowi jedną z najważniejszych cech działalności dr Anny Machwic. Wskazana uwaga ma więc charakter porządkujący i nie wpływa negatywnie na całościową, bardzo wysoką ocenę dorobku.

Przedstawiona dokumentacja została przygotowana na wysokim poziomie edytorskim i merytorycznym. Autoreferat oraz wykaz dorobku są rozbudowane, logicznie opisane, uporządkowane i starannie opracowane wizualnie. Całość charakteryzuje pełna dokumentacja fotograficzna, przejrzyste układy stron, czytelne zestawienia oraz konsekwentne uporządkowanie projektów, wydarzeń i publikacji wraz ze wszystkim źródłami potwierdzającymi każdy rekord wskazany przez autorkę.

Ocena znaczenia dorobku dla dyscypliny

Dorobek kandydatki pokazuje, że ilustracja nie jest dla niej jedynie dodatkiem do tekstu, ale pełnoprawnym narzędziem opowiadania, budowania narracji i komunikacji z odbiorcą. Szczególnie wyraźnie widać to w obszarze książki dziecięcej, który od wielu lat pozostaje głównym polem jej działalności projektowej, dydaktycznej i organizacyjnej. Realizowane przez dr Annę Machwic projekty, konferencje, wystawy i publikacje zbudowały rozpoznawalne środowisko skupione wokół jakości projektowania książki dla najmłodszych oraz edukacji wizualnej dzieci i młodzieży. W polu projektowania graficznego, w którym często dominują dziś branding, identyfikacje wizualne czy projekty komercyjne, konsekwentna praca poświęcona książce dziecięcej ma dla mnie szczególną

wartość. Kandydatka pokazuje, że projektowanie dla najmłodszych nie jest obszarem marginalnym, ale jednym z najbardziej odpowiedzialnych i wymagających pól komunikacji wizualnej. Coraz większa świadomość znaczenia edukacji wizualnej sprawia, że dostępność dobrze zaprojektowanych i mądrze zilustrowanych książek staje się po prostu ważna społecznie. Istotny jest również dydaktyczny wymiar działalności Kandydatki. Z przedstawionej dokumentacji wyłania się obraz pracowni, która nie funkcjonuje wyłącznie jako miejsce akademickich ćwiczeń, ale przestrzeń realnych działań projektowych. Studenci i studentki uczestniczą w projektach mających konkretny kontekst, odbiorcę i partnerów zewnętrznych.

Taki model pracy ma dla mnie dużą wartość, ponieważ pozwala młodym osobom już na etapie studiów skonfrontować się z rzeczywistym procesem projektowym i odpowiedzialnością wynikającą z pracy nad konkretnym tematem.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z przedłożoną dokumentacją stwierdzam, że w mojej ocenie dr Anna Machwic posiada znaczący i rozpoznawalny dorobek artystyczny który zdecydowanie można uznać za unikatowy. Równoległe bardzo wysoko oceniam to co dr Machwic udokumentowała w sferze dydaktyki, kuratorstwa oraz popularyzatorstwa. Wskazane osiągnięcie habilitacyjne pomimo wielu elementów, stanowi spójną całość, wynikającą z wieloletniej pracy w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach oraz ze współpracy z licznymi instytucjami zewnętrznymi.

Biorąc pod uwagę całość przedstawionej dokumentacji, stwierdzam, że osiągnięcia dr Anny Machwic spełniają wymagania stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

W związku z powyższym popieram wniosek o nadanie dr Annie Machwic stopnia doktora habilitowanego.

Dr hab. Mateusz Machalski, prof. ASP

Prorektor ds. artystycznych Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie